

॥ १६ ॥ नियम्यते नियमेनोपतिष्ठते देवब्राह्मणवैदिकीदेवादि विषयिणी देवब्राह्मणनिदिक्तादिपाठे स्पष्टोर्थः ॥ १७ ॥ अक्षमेति छेदः ॥ १८ ॥ १९ ॥ २० ॥ २१ ॥ २२ ॥ २३ ॥ २४ ॥ अवाक्स्त्रो तसः अधोगमनार्हश्चित्तप्रवाहो येष तितथा ॥ २५ ॥ उत्कर्षे आरोहकं उद्रेकं पुण्या विर्भाव ॥ २६ ॥ अन्यथाप्रतिपन्नाः तिर्यक्स्थावरादियोनिप्राप्ताः ब्राह्मणानां ब्राह्मणैः कर्मणः अग्निहोत्राद्यर्थं विदुः ह्यसिताः संतो वैदिकेन संस्कारेण ऊर्ध्वमायांति ततश्च्युताश्च ब्राह्मणादिजातिलब्धायतमाना इत्यादि द्वयोः संबंधः ॥ २७ ॥ २८ ॥ एतदेव स्पष्टयति अन्यथेति ॥ २९ ॥ चूचुकाः स्वलद्विरः ॥ ३० ॥ शूद्रेति वै

सर्वएते गुणा वृत्तास्तामसाः संप्रकीर्त्तिताः ॥ ये चान्ये विहिताभावा लोके स्मिन्भावसंज्ञिताः ॥ १६ ॥ तत्र तत्र नियम्यते सर्वे तेतामसा गुणाः ॥ परिवादकथानित्यं देवब्राह्मणवैदिकी ॥ १७ ॥ अत्यागश्चाभिमानश्च मोहो मन्युस्तथाऽक्षमा ॥ मत्सरश्चैव भूतेषुतामसं वृत्तमिष्यते ॥ १८ ॥ दथारंभाहियेके चिद्वृथादानानियानि च ॥ दथभक्षणे मित्येततामसं वृत्तमिष्यते ॥ १९ ॥ अतिवादोऽति तिक्षाचमात्सर्यमभिमानीता ॥ अश्रद्धानता चैवतामसं वृत्तमिष्यते ॥ २० ॥ एवंविधाश्च ये के चिद्धोके स्मिन्यापकर्मिणः ॥ मनुष्याभिन्नमर्यादास्ते सर्वेतामसाः स्मृताः ॥ २१ ॥ तेषां योनीः प्रवक्ष्यामि नियताः पापकर्मिणां ॥ अवाङ्ङिर्यभावायेति यिद्धिर्य गामिनः ॥ २२ ॥ स्यावराणि च भूतानि पशवो वाहनानि च ॥ क्रव्यादादं दंशूकाश्च रुमिकीटविहंगमाः ॥ २३ ॥ अंडजा जंतवश्चैव सर्वे चापि चतुष्पदाः ॥ उन्मत्ता बधिरा मूका ये चान्ये पापरो गिणः ॥ २४ ॥ मग्नास्तमसि दुर्वृत्ताः स्वकर्मकृतलक्षणाः ॥ अवाक्स्त्रो तस इत्येते मग्नास्तमसितामसाः ॥ २५ ॥ तेषामुत्कर्ष मुद्रकं वक्ष्याम्यहमतः परं ॥ यथा ते सुकृतौ ह्यो कौ ह्यो भूते पुण्यकर्मिणः ॥ २६ ॥ अन्यथाप्रतिपन्नास्तु विदुः द्वाये च कर्मणः ॥ स्वकर्मनिरतानां च ब्राह्मणानां शुभैषि णां ॥ २७ ॥ संस्कारेणोर्ध्वमायां तियतमानाः सलोकतां ॥ स्वर्गगच्छंति देवानामित्येषा वैदिकी श्रुतिः ॥ २८ ॥ अन्यथाप्रतिपन्नास्ते विबुद्धाः स्वेषु कर्मसु ॥ पुन रावृत्तिर्यर्माणस्ते भवंतीह मानुषाः ॥ २९ ॥ पापयोनिं समापन्नाश्चंडाला मूकचूचुकाः ॥ वर्णान्ययायशश्चापि प्राप्नुवंत्युत्तरोत्तरं ॥ ३० ॥ शूद्रयोनिमतिक्रम्य ये चान्येतामसा गुणाः ॥ स्रोतो मध्ये समागम्य वर्त्तंतेतामसे गुणे ॥ ३१ ॥ अभिष्वंगस्तु कामेषु महामोह इति स्मृतः ॥ ऋषयो मुनयो देवा मुत्थं त्यत्र सुखेप्सवः ॥ ३२ ॥ तमो मोहो महामोहस्तामिस्रः क्रोधसंज्ञितः ॥ मरणं त्वं धतामिस्रस्तामिस्रः क्रोध उच्यते ॥ ३३ ॥

श्यादियोनिप्राप्तौ क्रोधादयस्तामसा गुणास्तमोगुणस्त्रोतसि आ यांति तेभ्य आत्मानं रक्षेदित्यर्थः ॥ ३१ ॥ कामेषु लुब्धयार्थेषु अभिष्वंग आसक्तिः ॥ ३२ ॥ अविद्यास्मितारागद्वेषाभिनिवेशाः पंच क्लेशा अत्र तम आदिशब्दैरभिधीयंते तेषुतामिस्रश्चतुर्थः क्रोधसंज्ञितो न तु द्वेष इत्यर्थः एवंअंधतामिस्रोपि नाभिनिवेशः किंतु मरणमेव तामिस्रः क्रोध उच्यत इति पुनर्वचनं परपरिभाषितार्थनिराकरणार्थं तामिस्रांधतामिस्रपदाभ्यां क्रोधमरणे एव ग्राह्ये न तुराजसौ द्वेषाभिनिवेशावित्यर्थः ॥ ३३ ॥